

Landerapport

Regeringsperioden 2019-2023

Danmark har siden 2019 været ledet af en socialdemokratisk et-parti-regering med statsminister Mette Frederiksen i spidsen. Socialdemokratiet gik bl.a. til valg på at mindske den økonomiske ulighed og på at indføre ret til tidlig pension målrettet nedslidte borgere ved valget i 2019.

Efter valget plejer danske regeringer at formulere et regeringsgrundlag, der skal danne udgangspunkt for de politiske prioriteringer i den kommende regeringsperiode. Denne gang valgte regeringen dog i stedet at formulere en mindre bindende ”politisk forståelse” med de partier, der ville støtte den, under overskriften ”Retfærdig retning for Danmark.”

Regeringen lagde bl.a. op til at hæve ambitionerne på klimaområdet samt at Danmark skal påtage sig det internationale lederskab for den globale grønne omstilling. Styrket velfærd, mindre ulighed og bedre uddannelsesmuligheder var også centrale elementer i forståelsespapiret.

Et halvt års tid efter den nye regering var tiltrådt, begyndte corona imidlertid at sprede sig globalt, og mange af regeringens mærkesager blev derfor taget af den politiske dagsorden. Coronahåndteringen blev selvsagt regeringens vigtigste projekt, men dansk fagbevægelse var stærkt involveret i de coronatiltag, der kom til at påvirke arbejdsmarkedet. Den socialdemokratiske mærkesag om tidlig pension var dog fortsat til forhandling. I oktober 2021 lykkedes det at lande en aftale, hvor Socialdemokratiet sammen med de røde partier Enhedslisten og Socialistisk Folkeparti (SF) samt Dansk Folkeparti fra blå blok blev enige om en ordning, som sikrer nedslidte mulighed for at forlade arbejdsmarkedet mellem et og tre år før tid.

Retten til tidlig pension forudsætter, at man har mindst 42 års anciennitet på arbejdsmarkedet, men det konkrete anciennitetskrav for den enkelte bliver reguleret i takt med, at folkepensionsalderen stiger. Retten til tidlig pension bliver populært kaldet Arne-pension, og regnes for at være en sejr for såvel regeringen som den danske fagbevægelse, der har bidraget til at sætte en dagsorden for de mest nedslidte.

Senest i sommeren 2023 skal danskerne til folketingsvalg igen. Uformelt regnes valgkampen allerede for at være skudt i gang, og den vil bl.a. komme til at handle om klima og grøn omstilling, decentralisering, velfærd og uddannelse af flere faglærte. Men den stigende inflation er også noget, der optager mange danskere.

1. juni skulle danskerne desuden stemme om det såkaldte forsvarsforbehold, som siden 1993 har afholdt Danmark fra at kunne deltage i det fælles EU-samarbejde om sikkerhed og forsvar. Anledningen til afstemningen var Ruslands invasion af Ukraine. Det blev et klart ja til at afskaffe forbeholdet, som Danmark hidtil har opretholdt som det eneste EU-land. HK og HK Handel har ikke haft en officiel holdning til, hvad medlemmerne burde stemme, mens Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH – det tidligere LO) anbefalede at stemme ja.

Arbejdsmarkedet

Der er fuld fart på det danske arbejdsmarked. Beskæftigelsen er høj og ledigheden lå i april 2022 på 2,4 procent af arbejdsstyrken, svarende til ca. 70.000 personer. Det er den laveste ledighedsprocent siden juni 2008, og ifølge arbejdsgiverne oplever mange brancher mangel på arbejdskraft.

På den baggrund har regeringen foreslået reformpakken ”Danmark kan mere I”, der har som hovedformål at sikre flere hænder på arbejdsmarkedet hurtigt, fordi aftalen om tidlig pension forventes at medføre en afgang fra arbejdsmarkedet på 10.000 personer.

Den danske fagbevægelse og HK har formået at sætte flere markante aftryk på ”Danmark kan mere I”, som bl.a. indeholder et ønske om et øget fradrag for fagforeningskontingent og en højere dagpengesats de tre første måneder af ledighedsperioden. Et element, som er med til at fremtidssikre og holde hånden under den danske model, fordi det bl.a. sikrer øget opbakning til a-kassesystemet. Med aftalen får man som ledig op til 3.649 kroner ekstra om måneden i dagpenge i de tre første måneder af ledighedsperioden. Betingelsen er, at man har været med i en a-kasse i fire år og har været i beskæftigelse to år inden for de seneste tre år.

Der er dog også tidsler i aftalen ”Danmark kan mere I”. I Danmark har der gennem længere tid været offentlige diskussioner af, hvor høj beløbsgrænsen for lønnen til arbejdstagere uden for EU bør være. Arbejdsgiverne, som ønsker sig mere arbejdskraft, har kæmpet for at få sat beløbsgrænsen ned. Et initiativ, som set med HK Handels øjne kan udgøre en trussel mod vores arbejdsmarked, hvor mange i forvejen er lavtlønnede. Hvis man ovenikøbet skal kæmpe mod udenlandsk arbejdskraft, som er villig til at arbejde for en væsentligt lavere løn, kan det stille HK Handels medlemmer særdeles vanskeligt. I aftalen er der lagt op til en sænkning af beløbsgrænsen, så man fremadrettet kan få adgang til det danske arbejdsmarked som ikke EU-borger, når lønnen inkl. feriepenge og pension runder 448.000 kroner.

Derudover regulerer ”Danmark kan mere I” også den dagpengesats, som nyuddannede dimittender modtager. Dimittender får nu en lavere sats efter tre måneder og forkortet deres periode fra to til et år. Dimittendsatsen for nyuddannede ikke-forsørgere under 30 år falder til 9.514 kr. efter 3 måneder, og til 12.018, hvis man er over 30 år. HK Handel er stærkt kritisk over for den forskelsbehandling mellem unge og ældre, som denne del af reformpakken bidrager til.

Overenskomster

HK Handel forhandlede den store butiksoverenskomst, der gælder for 150.000 ansatte på butiksområdet, på plads i februar 2020. Det var kort før regeringen første gang lukkede landet ned på grund af coronapandemien. Ved den efterfølgende urafstemning stemte 58,1 procent af HK Handels medlemmer om resultatet, og det blev et overvældende ja til overenskomsten, som bl.a. sikrede højere løn og bedre muligheder for efteruddannelse.

I foråret 2023 er der igen overenskomstforhandlinger. De blev formelt skudt i gang allerede i begyndelse af juni 2022, hvor HK Handel inviterede alle tillids- og arbejdsmiljørepræsentanter til en fælles konference over to dage. Her blev de kommende overenskomstforhandlinger drøftet, og kravsindsamlingen blev indledt (se også afsnittet ”organisering”).

Forhandlingerne kommer denne gang kommer til at foregå på det dystre bagtæppe af krigen i Ukraine, stigende inflation og faldende forbrugertillid. Hvordan det kommer til at spille ind på de kommende overenskomstforhandlinger, er endnu for tidligt at sige, men der er formentlig udsigt til svære forhandlinger. Ikke mindst set i lyset af, at mange af HK Handels medlemmer har en forventning om, at overenskomsterne skal indeholde en væsentlig forbedret mindsteløn. Det begrundes mange medlemmer bl.a. med den store indsats, de ydede under corona, hvor de gik på arbejde, mens mange andre arbejdede hjemmefra eller var hjemsendt med lønkompensation.

Corona og tiden efter

Da Danmark første gang blev lukket ned som følge af corona i marts 2020, fortsatte mange af HK Handels medlemmer med at møde fysisk på arbejde – særligt de ansatte i butikker og på lagre. Fysiske specialvarebutikker måtte holde lukket, mens fødevarer- og dagligvarebutikker kunne forblive åbne. Det fik mange butikker til at kaste sig ud i lagersalg, og onlinehandlen i Danmark satte nye rekorder. Det afspejlede sig også i det efterfølgende regnskabsår, hvor mange danske virksomheder kunne præsentere store overskud trods corona.

Alene i første halvdel af 2021 brugte danskerne 93,8 milliarder kroner i forbindelse med nethandel, og det var især tøj, sko, accessories, bolig- og havetillbehør samt elektronik og hvidevarer, der blev solgt online. Mange danske forbrugere svarer ifølge analyser, at de regner med fortsat at handle meget på nettet, selvom coronarestriktionerne er ophævet. Det kræver omstillingsparathed fra både HK Handels medlemmer og detailhandlen.

At det er muligt at omstille sig, illustrerer projektet ”Styrket erhverv i gadeplan”, som HK Handel har været involveret i fra 2018-2021. Det går kort sagt ud på, at give mindre butikker i provinsen værktøjer til at nytænke deres forretningsmodel, så de er bedre rustet til konkurrencen fra eksempelvis nethandel. Erfaringerne taler deres tydelige sprog: Når man sætter ind med en opkvalificering af deltagernes digitale kvalifikationer og et stærkt fokus på butikkernes forretningsstrategi og digitale muligheder, kan man løfte både de butiksansatte, virksomheden og handelslivet i den pågældende by. Det er lykkedes at skabe attraktive og levende lokalområder og øget omsætning i mange af de involverede butikker samtidig med, at deltagerne har fået nye kompetencer til onlinesalg, facebook- og instagamannoncering m.m. Sidst men ikke mindst har det også kastet nye arbejdspladser af sig. Projektet har også skabt en model, som andre danske handelsbyer kan lade sig inspirere af.

Danmark var blandt de første lande i verden til at skrotte alle indførte coronarestriktioner, hvilket i høj grad kan tilskrives, at behovet var hurtigt aftagende, fordi mange danskere lod sig vaccinere mod covid-19. For HK Handels medlemmer har ophævelsen af restriktionerne bl.a. medført et farvel til mundbind og coronapas, ligesom der nu ikke længere er nogen begrænsninger for, hvor mange kunder der må befinde sig i den enkelte butik.

De danske myndigheder har løbende involveret HK Handel i forbindelse med udarbejdelsen af de restriktioner, der kom til at gælde ansatte eller kunder i detailhandlen. Den danske statsminister Mette Frederiksen samt erhvervsminister Simon Kollerup har desuden holdt møde med HK Handel samt udvalgte medlemmer for at takke for indsatsen under corona.

Den økonomiske situation i Danmark

Den danske økonomi er stærk trods nogle hårde coronaår. 2021 var præget af højkonjunktur med lav arbejdsløshed og stærk vækst, og Danmarks bruttonationalprodukt, BNP, voksede med 4,1 procent. Det er den største fremgang siden 1994. De første måneder af 2022 viser også en positiv udvikling for dansk økonomi, selvom der er krig i Ukraine og stigende inflation. Den danske regering forventer en mindre opbremsning i økonomien, men forudser stadig en vækst i BNP på 3,4 procent.

At Danmark kommer så stærkt ud af coronakrisen tilskrives i høj grad de hjælpepakker, den danske regering har været hurtig til at udrulle, samt de trepartsaftaler, der blev indgået mellem fagbevægelsen, arbejdsgiverne og regeringen for at holde hånden under den danske økonomi og danske arbejdspladser under pandemien.

Fagbevægelsen har bl.a. været med til at sikre lønmodtagerne lønkomensation og mulighed for at modtage barseldagpenge til pasning af hjemsendte børn i forbindelse med corona. I HK Handel har vi også løbende været i dialog med den danske regering om håndteringen af corona. Det gælder bl.a. i forbindelse med forhandlinger om brug af mundbind i butikker, brug af coronavagter i butikker mv.

Selvom dansk økonomi er sund, er der alligevel bekymringer at spore. Forbrugerpriserne har fået et stort nøk opad bl.a. på grund af situationen i Ukraine med stigende energipriser til følge. HK Handels medlemmer mærker også de stigende priser på bl.a. benzin, gas og fødevarer, og særligt de lavestlønnede er påvirket. Det er derfor et område, vi i HK Handel har stort fokus på, og vi forsøger at gå i dialog med politikerne om, hvad man kan gøre for at hjælpe dem, der oplever væsentlige fald i deres realløn.

De stigende priser afspejler sig også i forbrugertilliden. Danmarks Statistik opgør forbrugertillidsindikatoren, som i april 2022 var faldet til -20,9. Det er lavere end under finanskrisen samt under den første coronanedlukning, og det bliver udlagt som et tegn på, at forbrugernes tillid til dansk økonomi er faldende. Foreløbig har det ikke haft afgørende indflydelse på eksempelvis beskæftigelsen, men inden for HK Handels område kan virksomhederne mærke udviklingen. Supermarkedskoncernen Coop meddelte i april, at den vil afskedige 100 medarbejdere på hovedkontoret. Det er de ændrede indkøbsvaner på grund af stigende priser, virksomheden har angivet som årsag til afskedigelserne.

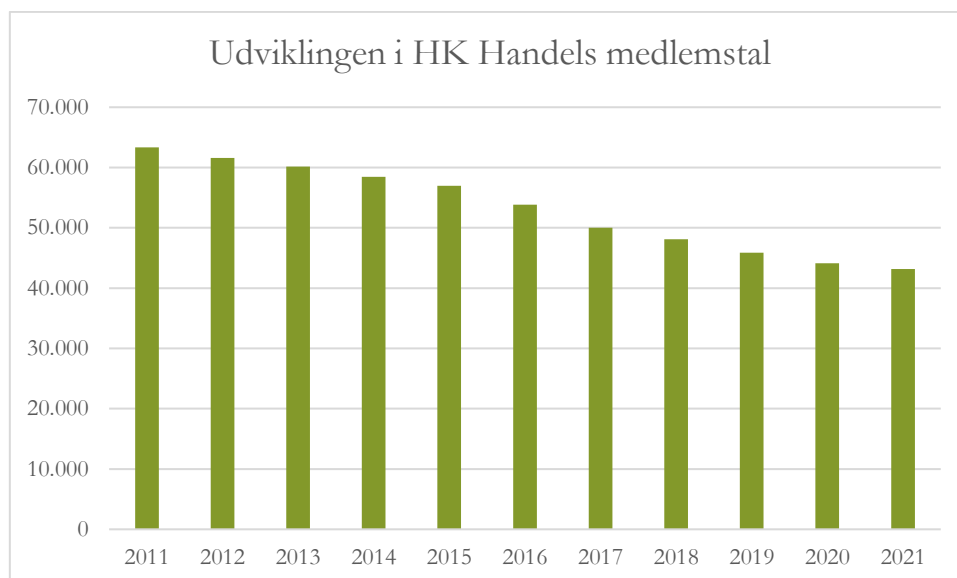
Ny organiseringsstrategi

Som mange andre danske fagforeninger, oplever HK Handel medlemstilbagegang. I de seneste ti år har HK Handel mistet mere end 1.000 medlemmer om året på trods af et stort organiseringsfokus. HK Handels sektorbestyrelse har derfor vedtaget en ny organiseringsstrategi, som er trådt i kraft i foråret 2022. Hovedformålet med indsatsen er at få vendt den negative udvikling og sikre, at der bliver sat en stopper for udmeldelserne, så medlemsudviklingen fremadrettet går i nul eller optimalt set stiger.

Blandt de nye indsatser er ansættelsen af et tocifret antal nye organisere, der skal bistå HK Handels lokale afdelinger med at organisere flere medlemmer. Fokus vil især være på at organisere mere strategisk. Det medfører, at vi især vil bruge ressourcer på de medlemmer, der ser en fremtid i handelsfagene, og på de medlemmer, der arbejder på virksomheder som hovedkontorer, lagre og webshops, hvor de ansatte typisk har højere anciennitet end i eksempelvis dagligvarehandlen.

Målet er bl.a. en organiseringsgrad blandt elever på 80 procent, da det er dem, der er vores fags fremtid. Erfaringen viser desuden, at medlemmer, som tidligt i deres arbejdsliv melder sig ind i en fagforening har en større tendens til også at være medlemmer, når de bliver ældre.

Vi vil også fortsat have et stort fokus på tillidsrepræsentanter, da de skaber stor værdi for deres kolleger og for HK Handel. På arbejdspladser med tillidsrepræsentanter er organiseringsgraden ganske enkelt højere. Men også når det kommer til tillidsrepræsentanter og deres rolle, skal HK Handel arbejde mere strategisk. HK Handel skal være bedre til at sikre tillidsrepræsentanterne mere individuel uddannelse og sparring, så den enkelte tillidsvalgte ikke føler sig alene med en stor organiseringsopgave. Håbet er, at det vil sikre en større fastholdelse blandt tillidsrepræsentanterne. I dag bruger HK Handel mange ressourcer på at få valgt og uddannet tillidsrepræsentanter, selvom mange kun bestrider hvervet i relativt kort tid. Ved i højere grad at tilbyde den enkelte tillidsrepræsentant et individuelt skræddersyet forløb med hjælp til eksempelvis organisering, er forventningen, at vi i højere grad kan fastholde vores tillidsrepræsentanter.

Politiske mærkesager for HK Handel

HK Handel arbejder politisk og fagligt for en række mærkesager, hvoraf de mest aktuelle er nævnt herunder.

Opgør med nul timerskontrakter

Tusindvis af HK Handels medlemmer, der arbejder i butikker eller på lagre i supermarkedskæden Salling Group, er ansat på kontrakter uden fast arbejdstid. Det betyder, at deres timetal kan svinge fra dag til dag, og at deres lønninger gør det samme. HK Handel mener, at de bliver brugt som moderne daglejere. Det er et kæmpe problem, fordi det bl.a. forhindrer de ansatte i at få løn under sygdom, at optjene retten til dagpenge og i at gå i banken og eksempelvis låne penge til en bolig. Det medfører med andre ord enormt usikre forhold i både privatlivet og arbejdslivet. I Salling Group, som bl.a. omfatter Netto og Bilka, vurderer HK Handel, at over 50 procent af de ansatte er ansat på en kontrakt med variabel arbejdstid.

HK Handel har derfor rejst en faglig voldgiftsag for at få afklaret, om Salling Group bryder vores overenskomst med den type kontrakter. Vi er slet ikke i tvivl om, at det er tilfældet, for vi opsagde aftalen med mulighed for at benytte variabel arbejdstid i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 2020. Det skete dengang som en reaktion på, at variable kontrakter blev misbrugt i et urimeligt omfang.

Der ventes at falde afgørelse i sagen efter sommerferien.

Velkommen til kontantløse butikker

HK Handels sektorbestyrelse har i maj 2022 besluttet, at HK Handel skal bakke op om arbejdet for kontantløse butikker. HK Handel støtter kontantløse butikker, fordi vi mener, at fraværet af kontanter i butikker bidrager positivt til at forebygge butiksrovier, som er en stor fysisk og psykisk belastning for de butiksansatte, som udsættes for dette.

Opgør med virksomhedspraktik

I Danmark kan virksomheder ansætte virksomhedspraktikanter med henblik på at afklare og udvikle deres kompetencer og bringe dem tættere på job eller uddannelse. Målgruppen er især ledige, der har vanskeligt ved at opnå eller fastholde et job på ordinære vilkår, ofte fordi de mangler sociale, faglige eller sproglige kompetencer. Virksomhedspraktikanten aflønnes med en offentlig ydelse, eksempelvis dagpenge eller kontanthjælp. Det betyder, at virksomheden ikke selv har direkte lønudgifter forbundet med ordningen.

Inden for handelsbranchen har det desværre resulteret i en yderst uheldig udvikling, hvor virksomhedspraktikanter bliver udnyttet som ordinær arbejdskraft. De bliver sjældent ansat i en ordinær stilling, når praktikperioden slutter, selvom de har vist, at de kan varetage et job. De bidrager ovenikøbet til at fortrænge ordinær arbejdskraft, fordi de – i modsætning til de ordinært ansatte kolleger – ikke koster virksomheden lønkroner.

Derfor har HK Handel klaget over ordningen til EU-Kommissionen. Vi mener, at der er talt om skjult statsstøtte, fordi det reelt er offentlige midler, der betaler private virksomheders arbejdskraft. Ordningen fungerer ikke efter hensigten, når store danske supermarkedskæder ansætter virksomhedspraktikanter i hobetal, men ikke kan bruge deres arbejdskraft efter praktikperioden, sådan som ordningen lægger op til.

Det er fortsat uafklaret, hvornår vi får en afklaring fra EU-Kommissionen, men det er tydeligt, at det er en sag, den danske stat følger tæt.

Hvis EU-Kommissionen ikke kommer frem til en løsning, der er tilfredsstillende set med HK Handels øjne, så har HK Handels sektorbestyrelse givet mandat til, at sagen kan tages videre til domstolene.

Kampen for et bedre arbejdsmiljø

Mange af HK Handels medlemmer arbejder i et hårdt arbejdsmiljø, og der er problemer med såvel det psykiske som det fysiske arbejdsmiljø på både lagre, kontorer og i butikker.

HK Handel har i 2022 fået kortlagt medlemmernes psykiske arbejdsmiljø i en rapport med særligt fokus på store arbejdsmængder og krænkelser. Rapportens resultater er nedslående: Arbejdsbelastningen er i faget er stor, mere end 7 ud af 10 adspurgte medlemmer angiver, at de altid eller ofte er nødt til at holde et højt arbejdstempo. 4 ud af 10 medarbejdere har inden for det seneste år været udsat for krænkende handlinger, og det er især gået ud over de yngre medlemmer. Undersøgelsen understreger, at vi i HK Handel fortsat skal have fokus på arbejdsmiljø, og at vi skal gøre alt, hvad vi kan, for at sikre, at vores medlemmer har arbejdsmiljørepræsentanter, de kan gå til. Det gør vi bl.a. ved at organisere og uddanne arbejdsmiljørepræsentanter, ligesom vi arbejder for at afskaffe en særlig regel, som medfører, at butikks- og kontoransatte ikke har lige så stor ret til arbejdsmiljørepræsentanter som andre. Normalt er en virksomhed forpligtiget til at oprette en arbejdsmiljøorganisation, når de har 10 ansatte, men butikks- og kontoransatte tæller først med i regnskabet, når de arbejder i mere end 10 timer om ugen. Det kan betyde, at en virksomhed med eksempelvis 40 ansatte med mindre end 10 ugentlige timer ikke bliver omfattet af reglen om arbejdsmiljøorganisation. Dermed står de svagere end ansatte, der har en arbejdsmiljørepræsentant.

Når det gælder det fysiske arbejdsmiljø, arbejder HK Handel for at forebygge det muskel- og skeletbesvær, der ofte følger af et højt arbejdstempo og et stort arbejdspress. Erfaringen viser, at særlige indsyndsatser udført af Arbejdstilsynet har en gavnlig effekt, som gør det muligt at reagere tidligere for den fysiske nedslidning sætter ind.

Derfor arbejder HK Handel for, at der afsættes midler til at udvikle og gennemføre en særlig helhedsorienteret tilsynsindsats mod muskel- og skeletskader.